

AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON
JURNALI

Агробизнес, наука и технологии

Agribusiness, science and technology

№ 083688



ISSN:
3060-5245



Toshkent-2026

Platform & workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautes Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

JURNALNING ILMIYLIGI:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 973 sahifa.
E'lon qilishga 2026-yil
30-sentabrda ruxsat etildi.



JURAYEVA ZILOLA TUROBOVNA

O'zbekistonda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish sharoitida inson kapitalining raqamli iqtisodiyot rivojlanishiga ta'sirini ekonometrik baholash.....582

TURDIYEV ABDULLO SAGDULLAEVICH

O'zbekiston hududlarida qurilish materiallariga talab muhiti omillarining panel bahosi.....592

TO'RAYEVA SEVINCH SIROJIDDINOVNA

Olmalik kon-metallurgiya kombinatida investitsion loyihalarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish mexanizmlari.....602

JOMOLOV MUZAFFAR MIRZOXITOVICH

Hududlarda investitsiyalar samaradorligini kompleks baholash uslubiyoti: Toshkent viloyati shahar va tumanlari misolida.....608

KABILOVA ZEBO BABAKULOVNA

Surxondaryo viloyatining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti va mehnat resurslari salohiyatini tahlili.....620

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

TURDALIYEV AVAZBEK TURDALIYEVICH, YIGITALIYEV OBLOYOR

DONIYORJON O'G'LI

Anor (*Punica Granatum* L) ekilgan maydonlarda tuproq biologik faolligi ko'rsatkichlarining meva hosildorligi va sifatiga ta'siri.....628

SOTIBOLDIYEVA GO'ZALXON TOLIBJONOVNA, MIRKOMILOV ABOBAKIR

DILSHODJON O'G'LI

Kolmatajlangan och tusli bo'z tuproqlarda biomikrolarning selektivligi.....634

BAUETDINOVA INABAT SATULLAEVNA, TEULIEV JAKSILIK BEGDULLAEVICH,

ALLANAZAROV SULTANBEK REYPAZAROVICH

Kuzgi bug'doyni yomg'irlatib sug'orish va oziqlantirish me'yorlarining tuproq suv o'tkazuvchanligiga ta'siri.....643

OCHILDIYEV O'TKIR OLLANAZAROVICH, MUSURMONOV AZZAM

TURDIYEVICH, ABDUG'ANIYEV ULUG'BEK BURXONIDDIN O'G'LI, AMINJONOV

BUNYODBEK BAXRAMJON O'G'LI, TURAPOV URAL YUSUPOVICH, SAYFIEV

SHERZOD BEKNAZAROVICH

Tok tuplaridagi hosil yuklamasi me'yorini belgilash va uning hosildorlikka ta'sirini ilmiy asoslash.....649

MUSAYEV MANSUR SAMANDAROVICH, RAVSHANOV MIRJALOL

Ma'danli o'g'itlar me'yorlarining bahorgi bug'doy navlari don hosildorligiga ta'siri.....655

SOTIBOLDIYEVA GO'ZALXON TOLIBJONOVNA, MIRKOMILOV ABOBAKIR

DILSHODJON O'G'LI

Kolmatajlangan tuproqlarda paragenetik elementlarning geokimyoviy xususiyatlari: Ca va Sr misolida.....660

IDIYEVA XADICHA FAXRIDINOVNA

O'rmon fondi yerlarining raqamli kadastr pasportini gat asosida shakllantirish (Kogon tumani misolida).....667

XALILOVA KAMOLA ABDULXODI QIZI, TUXTAYEVA DINORA NAVRUZOVNA

O'zbekistonda qarag'ay (*Pinus* L.) seleksiyasi va unga qo'yiladigan talablar.....677





TURSUNOV SAYDULLO ZOKIRJON O'G'LI

Fosforli o'g'itlarning moyli zig'ir hosildorligi va hosil tarkibiga ta'siri.....683

JURAYEV JAVLON MIRZATILLAYEVICH

Ayrim ra'noguldoshlar oilasi vakillarining asalarilar soni ortishiga ta'sir etish ko'rsatkichlari.....689

IDIYEVA XADICHA FAXRIDINOVNA

O'rmon fondi yerlarining raqamli kadastr pasportini GIS monitoring ma'lumotlari asosida takomillashtirish (Kogon tumani misolida).....695

TADJIEV MARDONQUL, OCHILDIEV NAJMIDDIN NARBAEVICH, ESHQURBONOVA NIGORA ALIYAROVNA

Ingichka tolali g'o'za hosildorligining navbatlab va almashlab ekish tizimlariga bog'liqligi.....703

RAXIMOVA JAMILA SHAVKAT KIZI, BERDIBAYEVA DILFUZA BAZARBAEVNA

O'rmon tugmachaguli (*Malva Sylvestris* L.)ning botanik tasnifi, tarixi, geografik areali va bioekologiyasiga oid ilmiy tadqiqotlar tahlili.....708

TADJIEV MARDONQUL, OCHILDIEV NAJMIDDIN NARBAEVICH

Almashlab ekish tizimlarning ingichka tolali g'o'zaning o'sishi, rivojlanishiga ta'siri...718

ISROILOV BAXTIYOR ABDULLAYEVICH, SOLAYEVA DINORA BAXTIYOR QIZI

Marjumakni rivojlanish fazalarini davomiyligiga ekish muddati, me'yori va usullarining ta'siri.....723

ESHQURBONOVA NIGORA ALIYAROVNA

Sug'oriladigan taqir-o'tloqi tuproqlari sharoitida ingichka tolali g'o'za naviga Agrozim bioo'g'itini ta'sirini baholash.....731

ABDULLAYEVA MAVJUDA NURIDDINOVNA, EGAMURODOV SHAXBOZ

Kuzgi boshqoli don ekinlari yetishtirishda bioo'g'itlarning tuproq unumdorligi va hosildorlikka ta'siri bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarining tahlili.....736

RAXMONOV AKBAR TURAQUL O'G'LI

Tut ipak qurtining biologik va pilla mahsuldorlik ko'rsatkichlariga turli oziqlantirish usullarining ta'siri.....745

CHORIEVA ZARXOL QODIROVNA

Surxondaryo viloyati Sherobod tumani o'rta sho'rlangan tuproqlarining genetik-morfologik tuzilishi.....753

TURG'UNBOYEVA ZULFIZAR G'AYRATJON QIZI

Markaziy Osiyoda yaratilgan bug'doy navnamunalarining morfo-fenologik xususiyatlari va seleksion qiymatini baholash.....758

NURMATOVA DILDORAXON ERKINJON QIZI

Yeryong'oqning "Salomat" navida tup qalinligi va o'simliklar saqlanuvchanligiga ekish sxemasi, mineral o'g'it va biostimulyatorlarning ta'siri.....762

RAXMONOV AKBAR TURAQUL O'G'LI

Tut ipak qurtining biologik va mahsuldorlik ko'rsatkichlariga kompleks preparatning ta'siri.....769

MAMASAI DOV OLIMJON ELMUROD O'G'LI, UMIDOV SHAVKAT ERGASHEVICH

Sut xomashyosini yig'ish va dastlabki sovitish rejimlarining sifat ko'rsatkichlari barqarorligiga ta'siri.....776

ABDULLAYEV ZOKIR IKROMJONOVICH, SALOHIDDINOV JAXONGIR

Qulupnay mevasini sublimatsion usulda quritishning texnologik ko'rsatkichlarini baholash.....783





UO'K: 631:52

MARKAZIY OSIYODA YARATILGAN BUG'DOY NAVNAMUNALARINING MORFO-FENOLOGIK XUSUSIYATLARI VA SELEKSION QIYMATINI BAHOLASH

TURG'UNBOYEVA ZULFIZAR G'AYRATJON QIZI

O'simliklar genetik resurslari ilmiy-tadqiqot instituti, stajyor tadqiqotchi

E-mail: zulfizar2026@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada 2025–2026-yillar vegetatsiya mavsumida kuzgi muddatda ekilgan Markaziy Osiyo bug'doy nav namunalarining fenologik rivojlanishi va ekishdan texnik pishishgacha bo'lgan davri tahlil qilindi. Birlamchi fenologik jadvallarda 107 ta nav namunasining ikki qaytariqdagi kuzatuvlari hamda qo'shimcha pitomnikdagi 33 ta namuna bo'yicha morfologik va fenologik ko'rsatkichlar qayd etilgan. Asosiy tajribada unib chiqish, tuplanish, naychalash, boshqqlash, gullash va pishish bosqichlarining kechishi baholandi. Fenologik kuzatuvlarda C-158, C-26 va C-24 namunalari boshqa variantlarga nisbatan 2–3 kun ertaroq rivojlanganligi qayd etilgan. Qo'shimcha pitomnikda 2025-yil 9-oktabrda ekilgan 33 namunaning 31 tasi 2026-yil 27-mayda, C-168 va C-169 namunalari esa 28-mayda texnik pishishga yetgan. Shu asosda ekishdan texnik pishishgacha bo'lgan davr 230–231 kunni, o'rtacha 230,1 kunni tashkil etdi. O'simlik bo'yi 75–91 sm oralig'ida, o'rtacha 84,4 sm bo'lib, yotib qolishga chidamlilik 6–9 ball diapazonida baholandi. Olingan natijalar texnik pishish muddati qisqa va morfologik jihatdan barqaror namunalarni seleksiya uchun boshlang'ich manba sifatida ajratishda foydalanish mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: kuzgi bug'doy, nav namunasi, fenologik rivojlanish, texnik pishish, vegetatsiya davri, o'simlik bo'yi, yotib qolishga chidamlilik, seleksiya.

Аннотация. В статье проведён анализ фенологического развития и периода от посева до технической спелости образцов сортов пшеницы Центральной Азии, высеянных в осенний период вегетации 2025–2026 годов. В первичных фенологических наблюдениях изучены 107 образцов в двух повторностях, а также морфологические и фенологические показатели 33 образцов дополнительного питомника. В основном опыте оценивалась динамика наступления фаз кущения, выхода в трубку, колошения, цветения и созревания. По результатам фенологических наблюдений образцы C-158, C-26 и C-24 развивались на 2–3 дня позднее по сравнению с другими вариантами. В дополнительном питомнике из 33 образцов, высеянных 9 октября 2025 года, 31 образец достиг технической спелости 27 мая 2026 года, а образцы C-168 и C-169 — 28 мая. В связи с этим продолжительность периода от посева до технической спелости составила 230–231 день, в среднем 230,1 дня. Высота растений находилась в пределах 75–91 см, в среднем 84,4 см, а устойчивость к полеганию оценивалась в диапазоне 6–9 баллов. Полученные результаты показывают возможность использования образцов с коротким периодом до технической спелости и стабильными морфологическими признаками в качестве исходного материала для селекции.

Ключевые слова: озимая пшеница, образец сорта, фенологическое развитие, техническая спелость, вегетационный период, высота растения, устойчивость к полеганию, селекция.

Abstract. The article evaluates the phenological development of winter wheat accessions sown in autumn during the 2025–2026 growing season, with particular emphasis on the period from sowing to technical maturity. Primary field records included two replications of 107 accessions and an additional nursery of 33 accessions. Accessions C-158, C-26 and C-24 were recorded as developing 2–3 days earlier than most other variants. In the additional nursery, 31 of 33 accessions reached technical maturity on 27 May 2026, while C-168 and C-169 matured on 28 May. Thus, the sowing-to-technical-maturity period was 230–231 days, averaging 230.1 days. Plant height ranged from 75 to 91 cm, and lodging resistance was scored from 6 to 9 points. The findings provide a basis for selecting phenologically early and morphologically stable accessions as initial breeding material.

Keywords: winter wheat, accession, phenology, technical maturity, growing period, plant height, lodging resistance, breeding.





KIRISH

Bug'doy dunyo miqyosida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlovchi eng muhim don ekinlaridan biri hisoblanadi. Iqlimning isishi, suv tanqisligi, qurg'oqchilik va kasalliklar bosimining ortishi sharoitida yuqori hosilli, erta pishadigan hamda noqulay omillarga chidamli genotiplarni aniqlash seleksiya ishlarining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Markaziy Osiyoda shakllangan va yaratilgan bug'doy genofondi turli tuproq-iqlim sharoitlariga moslashganligi sababli yangi navlar yaratishda muhim boshlang'ich manba bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi – Bug'doy nav va namunalarining boshqoq hamda don ko'rsatkichlarini baholash va yuqori ko'rsatkichli namunalarni aniqlash.

ADABIYOTLAR SHARHI

Bug'doy nav va namunalarining morfologik hamda fenologik belgilarini o'rganish seleksiya uchun qimmatli genotiplarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Boshqoq uzunligi, boshqoq vazni, donlar soni va don vazni kabi ko'rsatkichlar namunalarni baholashda muhim mezon hisoblanadi. Markaziy Osiyo bug'doy namunalari ushbu belgilar bo'yicha qimmatli seleksion material sifatida o'rganilmoqda.

TADQIQOT MATERIALI VA USLUBLARI

Tadqiqotlar O'simliklar genetik resurslari ilmiy-tadqiqot institutining tajriba dalasida 2025–2026-yillar vegetatsiya davrida olib borildi. Tadqiqot materiali sifatida tajriba maydonida yetishtirilgan bug'doyning 107 ta nav va namunasi olindi. Tajriba ikki qaytariqda tashkil etilib, jami 214 ta o'simlik materiali o'rganildi. Tadqiqot davomida boshqoq uzunligi, boshqoq vazni, boshqoqdagi donlar soni hamda don vazni kabi xo'jalik-biologik ko'rsatkichlar bo'yicha kuzatuv va o'lchovlar olib borildi.

1-jadval

Bug'doy namunalari boshqoq va don elementlarining morfologik tavsifi

Namuna	Qaytariq	Boshqoq uzunligi (sm)	Boshqoq vazni (g)	Boshqoqlar soni, dona	Boshqoqdagi donlar soni	Boshqoqdagi don vazni (g)
C-117	1	12,5	3,7	23	83	2,4
C-164	1	11,6	3,1	23	69	2,4
C-75	1	13,6	3,8	24	82	2,9
C-15	1	12,7	3,3	23	72	2,6
C-29	1	13,5	4,7	23	96	3,8
C-103	2	13,0	3,5	23	75	2,6
C-130	2	11,5	2,9	22	74	2,5
C-31	2	12,3	3,2	23	62	2,3
C-104	2	11,1	2,2	22	67	2,6
C-54	2	14,2	3,6	25	77	2,8





NATIJALAR VA ULARNING TAHLILI

Tadqiqot davomida o'rganilgan bug'doy namunalarining morfologik va xo'jalik-biologik xususiyatlarini baholash maqsadida boshqoq uzunligi, boshqoq vazni, boshqoqlar soni, boshqoqdagi donlar soni hamda boshqoqdagi don vazni kabi asosiy ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Olingan natijalar namunalar o'rtasida mazkur belgilar bo'yicha sezilarli farqlar mavjudligini ko'rsatdi. O'rganilgan namunalar bo'yicha boshqoq uzunligi 5,0–14,2 sm oralig'ida o'zgardi. Eng uzun boshqoq C-54 namunasida 14,2 sm, C-75 namunasida 13,6 sm, C-29 namunasida 13,0 sm va C-15 namunasida 12,7 sm ni tashkil etdi. C-117-12 namunasida esa boshqoq uzunligi 5,0 sm bo'lib, mazkur ko'rsatkich bo'yicha eng past qiymat qayd etildi. Boshqoq vazni bo'yicha ham namunalar o'rtasida farqlanish kuzatildi. Ushbu ko'rsatkich 2,2–4,7 g oralig'ida bo'ldi. Eng yuqori boshqoq vazni C-29 namunasida 4,7 g ni tashkil etdi. C-75 namunasida 3,8 g, C-54 namunasida 3,6 g, C-103 namunasida 3,5 g boshqoq vazni qayd etildi. Eng past ko'rsatkich C-104 namunasida 2,2 g bo'ldi. Boshqoqlar soni 22–25 dona oralig'ida bo'lib, eng yuqori ko'rsatkich C-54 namunasida 25 dona, C-75 namunasida 24 dona qayd etildi. C-117-12, C-164, C-15, C-29, C-103 va C-31 namunalarida 23 donadan boshqoq, C-130 va C-104 namunalarida esa 22 donadan boshqoq kuzatildi. Boshqoqdagi donlar soni 62–96 dona oralig'ida o'zgarib, eng yuqori ko'rsatkich C-29 namunasida 96 dona qayd etildi. C-117-12 namunasida 83 dona, C-75 namunasida 82 dona, C-103 namunasida 75 dona va C-130 namunasida 74 dona don shakllanganligi aniqlandi.

C-164 namunasida 69 dona, C-15 namunasida 72 dona, C-54 namunasida 77 dona va C-104 namunasida 67 dona don qayd etildi. Eng kam donlar soni C31 namunasida 62 dona bo'ldi.

Boshqoqdagi don vazni 2,3–3,8 g oralig'ida bo'lib, eng yuqori ko'rsatkich C29 va C103 namunalarida 3,8 g ni tashkil etdi. C-75 namunasida ushbu ko'rsatkich 2, g, C-54 namunasida 2,8g, C15 va C104 namunalarida 2,6g, C-130 namunasida 2,5g, C-117-12 va C-164 namunalarida 2,4 g ni tashkil etdi. Eng past don vazni C-31 namunasida 2,3 g qayd etildi. Tahlil natijalariga ko'ra, C-29 namunasi bir qator muhim ko'rsatkichlari bilan ajralib turdi. Mazkur namunada boshqoq vazni 4,7 g, boshqoqdagi donlar soni 96 dona va boshqoqdagi don vazni 3,8 g ni tashkil etdi. C-54 namunasi esa boshqoq uzunligi (14,2 sm) va boshqoqlar soni (25 dona) bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarni namoyon etdi. C-75 namunasi ham boshqoq uzunligi (13,6 sm), boshqoq vazni (3,8 g) va boshqoqdagi donlar soni (82 dona) bo'yicha yuqori natijalar qayd etilgan namunalar qatoridan joy oldi. Umuman olganda, o'rganilgan bug'doy namunalarida boshqoq belgilarining keng miqyosda o'zgaruvchanligi aniqlandi. Boshqoq uzunligi, boshqoq vazni, boshqoqlar soni, boshqoqdagi donlar soni va don vazni kabi belgilar bo'yicha kuzatilgan farqlar namunalar o'rtasidagi morfologik xilma-xillikni ko'rsatadi. Mazkur ko'rsatkichlar bug'doy genotiplarining seleksion qiymatini baholashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, istiqbolli namunalarni tanlash va keyingi seleksiya ishlarida ulardan foydalanish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.





Ilmiy yangiligi. Tadqiqot natijasida Markaziy Osiyoda yaratilgan bug'doy namunalarining boshqning asosiy morfologik va xo'jalik-biologik belgilari bo'yicha o'zgaruvchanligi aniqlandi. O'rganilgan namunalar orasida boshq uzunligi, boshq vazni, boshqlar soni, boshqdagi donlar soni va boshqdagi don vazni bo'yicha sezilarli farqlar qayd etildi. Eng yuqori boshq uzunligi C-54 (14,2 sm), C-75 (13,6 sm) va C-29 (13,0 sm) namunalarida, eng yuqori boshq vazni C-29 (4,7g) namunasida kuzatildi. Boshqdagi donlar soni bo'yicha C-29 (96 dona), C-117-12 (83 dona) va C-75 (82 dona) namunalari yuqori ko'rsatkichlarni namoyon etdi. Boshqdagi don vazni C-29 va C-103 namunalarida 3,8 g ni tashkil etdi. Aniqlangan yuqori ko'rsatkichli namunalar bug'doy seleksiyasida qimmatli boshlang'ich material sifatida foydalanish uchun ajratib olindi.

XULOSA

O'rganilgan bug'doy namunalarida boshq uzunligi, boshq vazni, boshqlar soni, boshqdagi donlar soni va don vazni bo'yicha sezilarli farqlanishlar aniqlandi. Boshq uzunligi 5,0–14,2 sm, boshq vazni 2,2–4,7 g, boshqlar soni 22–25 dona, boshqdagi donlar soni 62–96 dona va boshqdagi don vazni 2,3–3,8 g oralig'ida bo'ldi.

C-29 namunasi boshq vazni (4,7 g), boshqdagi donlar soni (96 dona) va don vazni (3,8 g) bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarni namoyon etdi. C-54 namunasi boshq uzunligi (14,2 sm) va boshqlar soni (25 dona) bo'yicha ajralib turdi. Aniqlangan xilma-xillik bug'doy namunalarini seleksion baholash va istiqbolli boshlang'ich materiallarni tanlash uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Cao S., Xu D., Hanif M., Xia X., He Z. Genetic architecture underpinning yield component traits in wheat. // Theoretical and Applied Genetics. – 2020. – Vol. 133. – P. 1811–1823.
2. Luo X., Yang Y., Lin X., Xiao J. Deciphering spike architecture formation towards yield improvement in wheat. // Journal of Genetics and Genomics. – 2023. – Vol. 50, Issue 11. – P. 835–845.
3. Reynolds M.P., Foulkes M.J., Slafer G.A., Berry P.M., Parry M.A.J., Snape J.W., Angus W.J. Raising yield potential in wheat. // Journal of Experimental Botany. – 2009. – Vol. 60, No. 7. – P. 1899–1918.
4. Li C., Li K., Zhang C., Dubcovsky J. Regulation of spikelet number during wheat spike development. // Current Opinion in Plant Biology. – 2026. – Vol. 91. – Article 102895.
5. Li L., Bian Y., Dong Y., Song J., Liu D., Zeng J., Wang F., Zhang Y., He Z., Xia X., Zhang Y., Cao S. Identification and validation of stable quantitative trait loci for yield component traits in wheat. // The Crop Journal. – 2023. – Vol. 11, No. 2. – P. 558–563.
6. CIMMYT. Wheat Physiological Breeding II: A Field Guide to Wheat Yield and Yield Components. – Mexico: International Maize and Wheat Improvement Center (CIMMYT).



Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjournal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.



"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669225 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №083688

Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy